कालिञ्चोक क्षेत्रमा प्रचलित लोककथाको अध्ययन

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा समाजशास्त्र सङ्काय अन्तर्गत
नेपाली केन्द्रीय विभागको स्नातकोत्तर दोस्रो वर्षको
दसौँ पत्रको आंशिक प्रयोजनका
लागि प्रस्तुत

अध्ययनपत्र

अध्ययनकर्ता
सुभद्रा भण्डारी
परीक्षा रोल नं : ९६२१६८७
रजिस्ट्रेसन नं : ४ १ २४ ३६ २००७
(प्राइभेट)
२०८०

कृतज्ञताज्ञापन

'कालिञ्चोक क्षेत्रमा प्रचलित लोककथाको अध्ययन' शीर्षकको प्रस्तुत अध्ययनपत्र मैले मेरो श्रद्धेय गुरु प्रा.डा. खगेन्द्रप्रसाद लुइटेलज्यूको निर्देशनमा तयार पारेकी हुँ । यो अध्ययनपत्र पूरा नहुञ्जेलसम्मको समयावधिमा मलाई दिनुभएको सल्लाह, सुझाव, निर्देशन र हौसलाप्रति म उहाँलाई हार्दिक कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु ।

यस अध्ययनपत्र तयार पार्न सूचना प्रदान गरेर महत्त्वपूर्ण योगदान पुऱ्याउनुहुने कालिञ्चोक गाउँपालिकाका सम्पूर्ण कर्मचारीहरूप्रति कृतज्ञ छु भने आफ्नो सम्झनाहरूलाई र पुर्खाले सुनाएका कथाहरूलाई अल्छी नमानी सुनाइदिनुहुने सम्पूर्ण कथावाचकहरूसँग हृदयदेखि आभारी छु ।

यसका साथै प्रस्तुत अध्ययनपत्रको सैद्धान्तिक स्वरूप तयार पार्ने क्रममा प्रयोग गरिएका लोककथासँग सम्बन्धित विषयवस्तुका लेखकलाई पनि म धन्यवाद दिन चाहन्छु । अध्ययनपत्र तयार पार्नका लागि पुस्तक, पत्रपत्रिका, अध्ययनपत्र आदि उपलब्ध गराई सन्दर्भ सामग्री सङ्कलन गर्न सहयोग गर्ने त्रि.वि. केन्द्रीय पुस्तकालय, सङ्घसंस्था तथा साथीहरूमा हार्दिक आभार व्यक्त गर्दछु भने अध्ययनपत्रको आरम्भदेखि अहिलेसम्मको साथको लागि परिवारसँग पनि उत्तिकै आभारी छु ।

अन्त्यमा मेरो अध्ययनपत्र तयार गर्नका लागि लेखन र टङ्कन कार्यमा अथक परिश्रम गरी सहयोग पुऱ्याउने बहिनी ऋचा भण्डारीप्रति सप्रेम धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

अध्ययनकर्ता

सुभद्रा भण्डारी

विषयसूची

पहिलो परिच्छेद

अध्ययनपत्रको परिचय

१.१	विषयपरिचय	१
१.२	समस्याकथन	१
१.३	अध्ययनपत्रको उद्देश्य	२
१.४	पूर्वकार्यको समीक्षा	२
१.५	अध्ययनपत्रको औचित्य र महत्त्व	३
१.६	अध्ययनको सीमाङ्कन	३
१.७	सामाग्री सङ्कलन विधि	३
१.८	शोधविधि र सैद्धान्तिक विधि	४
१.९	अध्ययनको रूपरेखा	४

दोस्रो परिच्छेद

कालिञ्चोक गाउँपालिकाको परिचय

२.१	दोलखा जिल्लाको सङ्क्षिप्त परिचय	५
२.२	दोलखा जिल्लाको नामाकरण	५
२.३	कालिञ्चोक गाउँपालिकाको परिचय	६
	२.४.१ शैक्षिक अवस्था	
	२.४.२ स्वास्थ्य	७
	२.४.३ सञ्चार	७
	२.४.४ यातायात	७
	२.४.५ विद्युत	७
	२.४.६ खानेपानी	७
	२.४.७ कृषि	८
	२.४.८ जनसङ्ख्या	८
	२.४.९ सांस्कृतिक अवस्था	८
	२.४.१० निष्कर्ष	९

तेस्रो परिच्छेद

दोलखा जिल्लाको कालिञ्चोक क्षेत्रमा प्रचलित लोककथाहरू

३.१	औसानीको मन्त्रको कथा	१०
३.२	कालिञ्चोकको कथा	११

३.३ खोटोको धूपको कथा १२
३.४ गुमुबेशी कालिकाको कथा १३
३.५ गोल्मा राजाको कथा १४
३.६ चतुर बुढो १५
३.७ तन्त्रविद्या १६
३.८ थामीको उत्पतिको कथा १७
३.९ सुनखानी १९
३.१० वनझाँक्रीको कथा २०

चौथो परिच्छेद

कालिञ्चोक क्षेत्रमा प्रचलित लोककथाको वर्गीकरण र विश्लेषण

४.१ कालिञ्चोक क्षेत्रमा प्रचलित लोककथाको वर्गीकरण २१
४.२ कालिञ्चोक क्षेत्रमा प्रचलित लोककथाको विश्लेषण २२
४.२.१ औसानीको मन्त्रको कथा २२
४.२.२ कालिञ्चोकको उत्पतिको कथा २४
४.२.३ खोटोको धुपको कथा २६
४.२.४ गुमुबेसी कालिकाको उत्पत्तिको कथा २७
४.२.५ गोल्मा राजाको कथा २८
४.२.६ चतुर बुढो ३०
४.२.७ तन्त्रविद्या ३१
४.२.८ थामीको उत्पत्तिको कथा ३३
४.२.९ सुनखानी ३६
४.२.१० वनझाँक्रीको कथा ३७
४.३ निष्कर्ष ३८

पाँचौँ परिच्छेद

सारांश तथा निष्कर्ष

५.१ सारांश ३९
५.२ निष्कर्ष ४०
परिशिष्ट ४२
सन्दर्भ सामग्रीसूची ४३